

УДК 070:654.195](477):355.01(470:477)

Специфіка передач українського радіо в час російсько-української війни

Дарина КОЛОМІЄЦЬ
студентка магістратури

Київський національний
університет культури і мистецтв

вул. Є. Коновальця, 36,
01133, Київ, Україна

daryna.kol01@gmail.com

ORCID 0009-0003-0848-9816

© Коломієць Д., 2023

У статті досліджено специфіку діяльності Українського радіо — радіоплатформи Суспільного мовника України Національної суспільної телерадіокомпанії за умов повномасштабної війни росії проти України. Розглянуто важливість його функціонування в період воєнних дій та за умов, коли російська федерація використовує радіо як один із інструментів інформаційної війни та впливу на масову свідомість. Продемонстровано, як Україна протидіє ворожій пропаганді, зокрема, намагаючись «заглушити» російське радіомовлення. Авторка з'ясовує методи та інструменти контрдій журналістів Українського радіо задля донесення по всій території України оперативної, достовірної, ретельно перевіреної інформації, розвінчування фальшивок, провокацій, перекручувань і вигадок ворога. Такими методами, які описані в цій статті, є насамперед оперативність. Як приклад, коли рф поширює ІПСО (інформація, яку ворог поширює задля психологічного впливу на українське населення), журналісти відразу шукають підтвердження або спростування цій інформації та терміново повідомляють у прямий ефір. Також проводяться постійні переговори щодо збільшення потужностей передавачів у прифронтових зонах. Це дає змогу провадити мовлення на захоплених територіях. Серед інструментарію журналістів у статті виділено такі форми подачі матеріалів, як прямі ефіри, де новину повідомляють відразу, та нові програми, в яких автори пояснюють, як діяти в тій чи іншій ситуації. Вони направлені передусім на жителів прифронтових регіонів чи окупованих територій. Обґрунтовано тезу про те, чому держава повинна розвивати радіомовлення під час воєнних дій. Авторка вважає, що, посилюючи потужності Українського радіо, країна таким чином сприяє глобальнішому донесенню правдивої інформації на окуповані території, де нині вона майже відсутня. Як тільки зростає потужність наших передавачів, росіянам стає значно важче «глушити» наш сигнал. Отже, якщо передавач розташований неподалік захоплених росією сіл та міст, зловити Українське радіо можна буде навіть у глибинці окупованих територій, де на сьогодні блокуються українські сайти та телебачення.

Ключові слова: Українське радіо, інформаційна війна, інформаційні жанри, гарячі новини, стандарти журналістики, форми подачі новин.

SPECIFICS OF UKRAINIAN RADIO BROADCASTS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Daryna KOLOMIETS

Master of Journalism

Kyiv National University of Culture and Arts

36, Ye. Konovaltsia St., 01133, Kyiv, Ukraine

daryna.kol01@gmail.com

ORCID 0009-0003-0848-9816

The article examines the specifics of Ukrainian Radio activities, the radio platform of the Public Broadcaster of Ukraine, and the National Public Broadcasting Company in the context of Russia's full-scale war against Ukraine. The author considers the importance of its functioning during the period of military operations and in the conditions when the Russian Federation uses radio as one of the tools of information warfare and influence on the mass consciousness. It demonstrates how Ukraine counteracts enemy propaganda, in particular, by trying to "drown out" Russian radio broadcasting. The author examines the methods and tools used by Ukrainian Radio journalists to deliver timely, reliable, thoroughly verified information throughout Ukraine, debunking fakes, provocations, distortions, and fabrications of the enemy. The methods described in this article are primarily prompt. As an example, when Russia spreads IPSO (information disseminated by the enemy to psychologically influence the Ukrainian population), journalists immediately look for confirmation or refutation of this information and immediately report on air. There are also ongoing negotiations to increase the capacity of transmitters in the frontline areas. This allows us to broadcast in the occupied territories. Among journalists' tools, the article highlights such forms of materials presentation as live broadcasts, where the news is reported immediately, and new programmes in which the authors explain how to act in a given situation. They primarily address residents of the frontline regions or occupied territories. The author substantiates the thesis of why the state should develop radio broadcasting during military operations. The author believes that by strengthening the capacity of Ukrainian Radio, the country is contributing to a more global delivery of truthful information to the occupied territories, where it is currently almost absent. As soon as the power of our transmitters increases, it becomes much more difficult for Russians to block our signal. Thus, if the transmitter is located near the villages and towns captured by Russia, it will be possible to catch Ukrainian Radio, even in the hinterland of the occupied territories, where Ukrainian websites and television are currently blocked.

Keywords: *Ukrainian Radio, information warfare, information genres, breaking news, journalism standards, news delivery formats.*

Постановка проблеми та її актуальність

Суспільство, особливо те, яке не стикалося з військовою агресією, вважає, що війна триває лише на полі бою. А інструментами її ведення виступають виключно люди, які тримають в руках зброю. Втім російське повномасштабне вторгнення в Україну є яскравим прикладом того, що лінія фронту може існувати не лише на карті. Існують й інші фронти, зокрема політичний та інформаційний. Якщо мова йде про перший, то нині Україна помітно випереджає свого ворога, свідченням цьому є підтримка практично всього світу. Втім, коли мова йде про другий — інформаційний, картина інакша. Особливо це можна помітити під час детального аналізу ситуації на лінії фронту чи окупованих територіях, де люди відрізані «від усього українського». Саме тому сьогодні державі потрібно використовувати якомога більше інструментів задля протидії російській дезінформації. Одним із них виступає Українське радіо, хвилі якого покривають лінію фронту, досить часто досягають окупованих територій, а інколи навіть заходять у російський інформаційний простір.

Часом відсутність достовірної інформації може коштувати людині життя. У часи, коли відбувається геноцид народу, коли щодня на полі бою і не тільки гинуть десятки, а інколи й сотні громадян, інформація стає значно дорожчою та важливішою. Саме тому сьогодні роль Українського радіо беззаперечно є актуальною.

Завдання статті:

- показати, як змінилася специфіка мовлення Українського радіо після 24 лютого 2022 р.;
- з'ясувати методи та інструменти контрдії Українського радіо задля донесення інформації по всій території України;
- дослідити роль Українського радіо в період повномасштабного вторгнення;
- проаналізувати причини, чому держава повинна розвивати радіомовлення.

Стан розробки проблеми

Роботу Українського радіо під час повномасштабного вторгнення висвітлювали у своїх журналістських матеріалах видання «Суспільне Новини», Громадське радіо та моніторингові ЗМІ, зокрема «Детектор медіа». Зокрема, «Суспільне Новини» аналізувало інформацію про те, як населення слухало Українське радіо під час окупації та в період блекаутів восени — взимку 2022 року. До висвітлення цієї проблематики долучалася авторка цього дослідження (Суспільне Новини, 2022; Коломієць, 2022). Тоді на замовлення Суспільного проводилися опитування щодо ролі радіо задля розуміння його необхідності в Україні. Видання «Детектор медіа» час від часу інформує про

роботу Українського радіо — де воно призупинило роботу з тих чи інших причин, де відновило, а де збільшило потужності. Зокрема, перший такий матеріал вийшов про Херсонську область, коли територію вдалося деокупувати (*У Херсоні «Українське радіо»*, 2022); також моніторингове видання писало й про необхідне збільшення потужностей для передавачів у Херсонській області (Данькова, 2023).

Коли ж ідеться про наукові видання, то слід зазначити, що ця тема не достатньо досліджена, зокрема в аспекті російського повномасштабного вторгнення. Частково, як одну з гілок дослідження, цю тему зачепила Л. Чередник (2023) у своїй роботі «Українські масмедіа та їх роль під час російсько-української війни». Авторка розкриває роботу англомовних проєктів про російсько-українську війну. «Прикметно, що в режимі реального часу телевізійний ефір транслюють і українські радіостанції. Зокрема, до мовлення доєдналися станції “Українське радіо”, “Радіо Культура”, “Радіо Промінь”. Доступ до трансляцій є й на сайтах вказаних станцій» (Чередник, 2023, с. 90). Тут авторка описує саме діяльність радіоплатформ після 24 лютого 2022 року. Українське радіо під час повномасштабного вторгнення частково розглядала і К. Сазонова. Втім у своїй роботі 2022 року вона стверджує, що це ЗМІ працює в Маріуполі та Криму, що на сьогодні вже не є актуальним і буде спростовано в цій статті (Сазонова, 2022).

Роль радіо в інформаційному просторі частково висвітлювали І. Жевелева (2021, с. 132) та Д. Дубов (2017, с. 147), досліджуючи питання гібридних війн, а також протидії їм. Втім саме про Українське радіо мова не йшла. В обох дослідженнях показана загальна картина того, як дві воюючі держави — росія та Україна — борються на інформаційному фронті та використовують для цього радіо.

Варто звернути увагу й на дослідження, в якому йдеться про уроки історії в контексті проблематики цієї статті. Цей урок подає нам українська діаспора, яка голосно, на весь світ, привернула увагу міжнародної спільноти до несправедливо зневажених світовим радіо українців під час Другої світової війни та в перші роки після перемоги над фашизмом. І про нього докладно йдеться в розділі нової монографії М. Тимошика (2021) про українську журналістику за рубезем, зокрема про діяльність радіостанцій «Голос Америки» та «Bi-Bi-Ci». На низці маловідомих архівних матеріалів автор простежує еволюцію змін ідеологічних векторів інформаційних та аналітичних випусків цих радіостанцій на колишній Радянський Союз під тиском вимог української еміграції в контексті їхньої світової акції «Рух за українське радіо».

Варто навести слова з цього дослідження, публіцистичний посил якої є особливо актуальним у контексті нинішніх реалій російсько-української війни й ролі радіо в її правдивому висвітленні:

Ситуація не піддавалася здоровому глузду. Найвищі чиновники світу пробували розв'язати найбільш болючі питання цілого сходу Європи, в якому Україна з передковіку і за територією, і за населенням займає одне з провідних місць, але якої вони продовжували не помічати.... Провідні політики світу все ще не усвідомлювали тієї ролі, яка волею історії призначалася саме Україні в забезпеченні існування осібної Європи — вільної на початку від непрогнозованого дикунства кочівників, згодом — від тоталітаризму і коричневої чуми російського комунізму (Тимошик, 2021, с. 335).

Методи дослідження: це дослідження було проведено, зокрема, за допомогою методу інтерв'ю — факти з перших вуст очевидців та свідків (працівників та слухачів Українського радіо); крім того, в матеріалі зібрані експертні думки. Також одним із методів дослідження у статті виступає мета-аналіз, тобто частковий аналіз минулих досліджень задля отримання нових висновків, та контент-аналіз.

Виклад основного матеріалу

Війна в Україні триває вже майже 10 років. Це вже далеко не перший досвід агресії з боку росії, проте, як показав і 2014, і 2022 рік, країна не була готовою до вторгнення. Держава виявилася слабкою і в гібридній війні, яку ворог із самого початку веде на багатьох рівнях. Зокрема, це стосується зони прямого збройного протистояння, зони ворожого тилового населення, зони власного населення та зони міжнародної спільноти (Жевелева, 2021, с. 132). Як ідеться в дослідженні І. Жевелевої (2021), розміщеній на сторінках збірника Національної академії СБУ, у своїх пропагандистських цілях РФ досить часто використовує саме радіо. Тут ідеться як про всеросійську радіомовну компанію, так і про менш охопні радіостанції.

Крім того, росія весь час створює нові пропагандистські інструменти впливу, не хетуючи радіо. Так, за допомогою цієї платформи, новинна агенція Sputnik поширює проросійський контент понад тридцятьма мовами (Дубов, 2017, с. 147).

Всі ці «знаряддя» російська федерація почала використовувати задовго до повномасштабного вторгнення в Україну в лютому 2022. Саме це вказує на те, що РФ поступово розпочинала інформаційну війну ще до початку збройного протистояння на реальному фронті.

На початку повномасштабного вторгнення безліч українських ЗМІ, серед яких і радіожурналісти, разом зі своїми редакціями переїхали на захід України. Деякі навіть призупинили мовлення. У процесі цього дослідження було проведено інтерв'ю з виконавчою продюсеркою Українського радіо Юлією Шелудько. Запис відбувся 26 черв-

ня 2023 року. Серед найважливішого продюсерка відповіла на запитання «Як змінилася робота Українського радіо після 24 лютого 2022 року?», «Які превентивні дії були зроблені задля забезпечення функціонування радіо в разі «великої» війни?», «Чому саме цей ЗМІ повинна розвивати держава?», «Як змінився стиль мовлення?». За словами Шелудько, в перші дні великої війни дирекція мовника створила електронну скриньку саме для звернень колег. Відразу листи почали надходити масово.

«Одні просили, дайте нам свій сигнал, інші просили якісь програми, аби було що ставити в ефір. І ми відкрили сигнал. Тобто кожен охочий міг брати нас і ставити собі. Я це особисто курувала. Вони вказували, що це сигнал Українського радіо. Найчастіше нас “брали” Сумщина, Харківщина, Чернігівщина», — розповіла Шелудько (особисте спілкування, 24 лютого 2022 р.).

Редакція Українського радіо продовжувала роботу з Києва — з того ж таки Хрещатика, 26. Ведучі цілодобово чергували біля мікрофона, аби відразу повідомити про головне, а на самих хвилях звучав національний марафон «Єдині новини», перші спроби якого насправді відбулися не 24, а 16 лютого 2022 року — в оголошений тогоріч президентом України День єднання.

До повномасштабного вторгнення редакція провела низку превентивних дій. Для початку була сформована резервна студія та відібраний колектив, який у разі необхідності мав їхати в інше місто. Також у найбільших містах України заздалегідь було встановлено не один, а кілька передавачів. Таким чином, якщо російський снаряд чи ракета знищував одну точку, сигнал радіо продовжував надходити з іншої. Одним із найяскравіших прикладів є Харків, який РФ обстрілювала в перші дні з різних видів зброї, проте УР так і не замовкло. Так само, як і 1 березня 2022 року, коли в Київську телевежу влучили ракети, перший канал припинив трансляцію, втім продовжували мовлення другий та третій — «Промінь» та «Культура». І ледь не одразу було відновлено перший — з іншого об'єкта. Втім такі превентивні дії можна було зробити не скрізь. Варто розуміти, що для всього сказаного вище потрібен ресурс, зокрема фінансовий. А оскільки Українське радіо фінансується державою, то коштів відповідно не вистачає.

На початок повномасштабного вторгнення, відповідаючи на запитання, пояснила Шелудько, нові програми на радіо не виходили. Наразі можна вже побачити зміну тематики. Так, зокрема, зменшилася кількість культурних та художніх проєктів, однак зросла кількість історичних, воєнних та «гуманітарних» (програми, в яких передусім для жителів прифронтових та окупованих територій розповідають алгоритм дій у тих чи інших ситуаціях).

Як Українське радіо працює на окупованій території

На сайті відомства є карта, на якій можна побачити, в яких містах розташовані передавачі FM-діапазону Українського радіо. Втім на сьогодні вона не є актуальною адже зруйновано багато телевеж, які давали сигнал. Крім того, на окупованих територіях росіяни захопили передавачі й почали транслювати через них «свої новини». Натепер ми покриваємо вільну Україну, а також повністю всю лінію фронту. Якщо мова йде про окуповані території, то на Луганщині Українського радіо немає взагалі. Та сама ситуація і з Кримом. У Запорізькій області завдяки розташуванню передавачів національні ЗМІ можна почути й на тимчасово захоплених бойовиками територіях. Як приклад, поганий сигнал, але все ж долинає до Токмака та Енергодара Запорізької області. Важча ситуація нині на Херсонщині. Потужність вежі, яку росіяни зруйнували вщент, була 5000 Вт; тепер потужність місцевого передавача становить 1000 Вт, через що зловити сигнал Українського радіо на окупованих територіях можна, проте він буде «глухим». Крім того, така можливість є лише в жителів прифронтових територій. Схожа ситуація склалася на Донбасі, де в одному із населених пунктів (з метою безпеки геолокацію не вказуємо) потужність передавача становить 5000 Вт. Однак, як розповів для цього дослідження технічний менеджер Українського радіо Олександр Соломка (інтерв'ю з ним було проведено у Києві 18 липня 2023 року автором статті), розташування передавача дозволяє покривати й окуповані території Донеччини. Втім, на його думку, було би значно ефективніше з української сторони поставити передавач такої ж потужності на зламі Донецької та Луганської областей.

«Зараз я намагаюся домовитися про передавач загальної потужності 5000 Вт в одному із великих міст Донеччини неподалік Луганщини. Для FM хвиль 5000 Вт тут — на цій території — це 60 кілометрів. Ми могли б досягати не тільки, наприклад, Лисичанська й далі, а й покривати всю Донецьку область», — пояснив експерт для цього дослідження (О. Соломка, особисте спілкування, 18 липня 2023 р.). Також О. Соломка розповів, що найбільша проблема полягає у використанні ворогом великих потужностей. Саме через це, навіть коли українські передавачі розташовані поруч із лінією фронту, росіяни все одно з легкістю глушать наш сигнал. Проте потужності, які використовують росіяни, є забороненого рівня. Адже зловити сигнал окупантів зараз можна навіть у Харкові. Оскільки Харківщина наразі деокупована, то це означає, що мовлення відбувається із території росії, а за дозволеної потужності неможливо просувати свій сигнал аж до Харкова, тому що в прийнятих рамках він мав би глушитися нашими хвилями. Українські медійники неодноразово зверталися до Українського державного центру радіочастот (структура в системі держ-

спецзв'язку, яка прораховує частотні присвоєння, вводить їх в експлуатацію, узгоджує, щоб ці частотні присвоєння не заважали одна одній у межах однієї країни й частотам у сусідніх країнах), аби зафіксувати це якимось чином, але жодної реакції поки що звідти не було.

Іноді росіяни не приховують, що мовлять саме вони; інколи ж прикриваються іншими радіостанціями. Так, у Харкові на хвилі 90,2 можна почути фейкові новини українською мовою (Харківський, 2023). А на хвилі 93,1 зараз — «Радио Жизнь». Редактор контенту дирекції Українського радіо Всеволод Чебодаєв час від часу ловить на різних хвилях ворожий сигнал і про це щоразу інформує в соцмережах, підкріплюючи дописи доказовими відео. Коли сигнал росіян глушать на одній хвилі, через деякий час він забезпечує мовлення на іншій.

Втім, навіть попри потужності росіян, новини Українського радіо таки потрапляють на окуповану територію. Доказовою базою цьому є сотні листів, які отримала редакція від початку повномасштабного вторгнення, а ще свідчення людей, які пережили окупацію. Там, де не було інтернету та й загалом електроенергії, порядком ставав маленький приймач. Так, наприклад, жителі міста Ізюм, яке ЗСУ звільнили 10 вересня 2022 року, розповідали, що єдиним джерелом у вільний світ було саме Українське радіо (Черненко, 2022). Водночас росіяни стверджували, що України більше немає, як і немає сенсу боротися. Можливо, якби новини з України долітали частіше, загинули на Харківщині та й інших закатованих у містах і селах, було б менше. Такі ж історії, як на Ізюмщині, можна почути й в інших регіонах. Люди, чуючи хоч крихту новин «із дому», заряджалися бойовим духом, дізнавалися про евакуацію, а також про те, якими шляхами найкраще вийти. Готуючи цю статтю, вдалося зібрати дані навіть про тих, хто й досі перебуває в окупації на Херсонщині. Люди продовжують слухати Українське радіо й вірити, що найближчим часом усе закінчиться.

Не менш важливо згадати про те, що Українське радіо під час осінніх блекаутів у 2022 інколи залишалося єдиним джерелом інформації навіть у великих містах — таких, як Львів та Харків. Все це завдяки потужним генераторам, які надала держава чи приватні підприємці.

Загалом саме в той період значно зросла частка людей, які почали слухати радіо. Так, за опитуванням компанії Gradus Research на замовлення Суспільного, в якому взяли участь 1000 респондентів, 42% українців відповіли, що користувалися радіоприймачами. Під час дослідження опитали населення, що проживає на території України, окрім окупованих територій та тих населених пунктів, де ведуться активні бойові дії (Суспільне Новини, 2022; Коломієць, 2022). А за дослідженням «Споживання та довіра до медіа», проведеним у квітні цього року, 54% опитаних зазначили, що слухають радіо раз на тиждень.

день, а 31 % — щодня (Суспільне мовлення, 2023). Втім, як пояснили працівники Українського радіо, зараз підрахувати, наскільки точно зросло споживання контенту даного ЗМІ, немає можливості.

Висновки

У статті досліджено, як змінилася роль та специфіка функціонування Українського радіо. Вдалося з'ясувати таке:

1. З 24 лютого 2022 р. Українське радіо близько трьох місяців мовило в режимі прямого ефіру — окрім трансляції марафону «Єдині новини» за потреби відразу повідомляли екстрені повідомлення. Згодом почали запускати записані програми, втім навіть попри це поруч із мікрофоном цілодобово перебуває черговий радіоведучий. Змінилася тематика програм: зменшилася кількість мистецьких та освітніх, натомість з'явилися політичні, воєнні та гуманітарні, в яких людям розповідають про обстановку в країні, а також про те, як потрібно діяти в тих чи інших ситуаціях.

2. В інформаційній війні, що триває нині, Українське радіо почало вдаватися до різних методів боротьби з російською дезінформацією. Зокрема, до збільшення потужностей передавачів на певних ділянках, що дає змогу охопити більшу кількість територій.

3. Населення України прифронтових регіонів та частин окупованих територій, втрачаючи інтернет та інший зв'язок, отримують лише російські фейкові новини. Отримати інформацію з України вдається завдяки УР, коли, як раніше говорилося, приймачі можуть прийняти сигнал від потужних передавачів. Таким чином люди дізнаються правду й тримають «контакт» із зовнішнім світом. Завдання держави — використовувати якомога більше інструментів для протидії російській дезінформації.

4. Під час повномасштабного вторгнення значно зросла потреба в збільшенні потужностей передавачів. Оскільки Українське радіо фінансується державою, ми, на жаль, маємо ситуацію, коли передавачів з потужністю 5000 Вт (максимальна дозволена потужність) в десятки разів менше, ніж необхідно через брак фінансування.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Данькова, Н. (2023, 2 лютого). «Українське радіо» мовитиме на Херсонську область зі збільшеною потужністю передавача. Детектор медіа. <https://detector.media/rinok/article/207625/2023-02-02-ukrainske-radio-movytyme-na-khersonsku-oblast-zi-zbilshenoyu-potuzhnistyu-peredavacha/>
- Дубов, Д. В. (2017). Опанування інструментів інформаційної війни. Стратегія імперського реваншу. В В. П. Горбулін (Ред.), *Світова гібридна війна: український фронт* (с. 144–148). Національний інститут стратегічних досліджень.
- Жевелева, І. С. (2021, 8 липня). Використання методів пропаганди у гібридній війні Російської Федерації проти України. В *Гібридна війна: сутність, виклики*

- та загрози [Матеріали конференції] (с. 132–138). Національна академія Служби безпеки України. https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf
- Коломієць, Д. (2022, 27 жовтня). «Радіо врятувало нам життя». Як приймачі допомагали людям під час окупації. Суспільне Новини. <https://suspiilne.media/303930-radio-vratuvalo-nam-zitta-ak-prijmaci-dopomagali-ludam-pid-cas-okupacii/>
- Сазонова, К. В. (2022, 7 жовтня). Громадський супротив інформаційній війні під час збройної російської агресії. В *Правова політика України: історія та сучасність* [Матеріали конференції] (с. 213–216). Державний університет «Житомирська політехніка». <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/213.pdf>
- Суспільне мовлення. (2023, 19 липня). Радіо поступово зміщується в діджитал — дослідження «Споживання та довіра до медіа». <https://corp.suspiilne.media/newsdetails/6537>
- Суспільне Новини. (2022, 16 лютого). Спецфір до Дня єднання | Марафон Єднання «#UАразом» | 2 частина [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/pr1rvrXLhHw>
- Тимошик, М. (2021). *Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія* [Монографія]. Наша культура і наука.
- У Херсоні «Українське радіо» почало мовлення на частоті 100,6 FM. (2022, 23 листопада). Детектор медіа. <https://stv.detector.media/radio/read/7564/2022-11-23-u-khersoni-ukrainske-radio-pochalo-movlennya-na-chastoti-1006-fm/>
- Українське радіо. (б.д.). *Як слухати*. <http://www.nrcu.gov.ua/maps>
- Харківський, В. (2023, 29 березня). Увага! На півночі Харкова і Харківщини приймається мовлення російського агресора під позивним української радіостанції Слобожанське Фм на частоті 90.2 МГц [Допис]. Facebook. [https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02gwKGS8QReUfp81x8dxmtvPYVxVkXXqSh7h\]bhZnJs4G3Dhj4zqM5jj3HK9zRYSLI&id=100044900949579](https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02gwKGS8QReUfp81x8dxmtvPYVxVkXXqSh7h]bhZnJs4G3Dhj4zqM5jj3HK9zRYSLI&id=100044900949579)
- Чередник, Л. А (2023, 2–3 лютого). Українські масмедіа та їх роль під час російсько-української війни. В *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур* [Матеріали конференції] (с. 89–94). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. http://dspace.pdpu.edu.ua/jsptui/bitstream/123456789/16984/1/hUK_ZMIST.pdf#page=89
- Черненко, А. (2022, 19 вересня). За пів року в окупації у людей з'явився страх опинитися у катівні після стуку у двері — репортаж зі звільненого Ізюма. Громадське радіо. <https://hromadske.radio/publications/za-pivroku-okupatsii-liudy-nabuly-strakh-opynytyisia-u-kativni-pislia-stuku-u-dveri-reportazh-zi-zvil-nenoho-iziumu>

REFERENCES

- Cherednyk, L. A (2023, February 2–3). Ukraini masmedia ta yikh rol pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny [Ukrainian mass media and their role during the Russian-Ukrainian war]. In *U poshuku novykh sensiv polikulturalnogo svitu. Povoiennyi dialoh kultur* [Searching for the new meanings of the polycultural world. Post-war dialogue of cultures] [Proceedings of the Conference] (pp. 89–94). National Academy of Culture and Arts Management. http://dspace.pdpu.edu.ua/jsptui/bitstream/123456789/16984/1/hUK_ZMIST.pdf#page=89 [in Ukrainian].
- Chernenko, A. (2022, September 19). *Za piv roku v okupatsii u liudei z'avyvsia strakh opynytyisia u kativni pislia stuku u dveri — reportazh zi zvilnenoho Iziuma* [After half a year of occupation, people became afraid of being in the torture chamber after knocking on the door — report from the liberated Izium]. Hromadske radio. <https://hromadske.radio/publications/za-pivroku-okupatsii-liudy-nabuly-strakh-opynytyisia-u-kativni-pislia-stuku-u-dveri-reportazh-zi-zvil-nenoho-iziumu> [in Ukrainian].

- Dankova, N. (2023, February 2). "Ukrainske radio" movytyme na Khersonsku oblast zi zbilshenoii potuzhnistiu peredavacha ["Ukrainian Radio" to broadcast to Kherson Region with increased transmitter power]. Detektor media. <https://detector.media/rinok/article/207625/2023-02-02-ukrainske-radio-movytyme-na-khersonsku-oblast-zi-zbilshenoii-potuzhnisty-peredavacha/> [in Ukrainian].
- Dubov, D. V. (2017). Opanuvannia instrumentiv informatsiinoi viiny. Stratehiia imperskoho revanshu [Mastering the tools of information warfare. The strategy of imperial revenge]. In V. P. Horbulin (Ed.), *Svitova hibrydna viina: Ukrainskyi front* [World hybrid war: The Ukrainian front] (pp. 144–148). National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].
- Kharkivskyy, V. (2023, March 29). *Uvaha! Na pivnochi Kharkova i Kharkivshchyny pryimaietsia movlennia rosiiskoho ahresora pid pozyvnyim ukrainskoi radiostantsii Slobozhanske Fm na chastoti 90.2 Mhz* [Warning! In the north of Kharkiv and Kharkiv Oblast, the broadcast of the Russian aggressor is received under the call sign of the Ukrainian radio station Slobozhanske Fm at the frequency of 90.2 MHz] [Post]. Facebook. https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02gwKGS8QReUfp81x8dxmtvPYBxVkXXqSh7hJbhZnJs4G3Dhj4zqM5jj3HK9zRYSL1&id=100044900949579 [in Ukrainian].
- Kolomiiets, D. (2022, October 27). "Radio vriatovalo nam zhyttia". *Yak pryimachi dopomahaly liudiam pid chas okupatsii* ["Radio saved our lives". How receivers helped people during the occupation]. Suspilne Novyny. <https://suspilne.media/303930-radio-vratovalo-nam-zitta-ak-prijmaci-dopomagali-ludam-pid-cas-okupacii/> [in Ukrainian].
- Sazonova, K. V. (2022, October 7). Hromadskyyi suprotyv informatsiinioi viiny pid chas zbroinoi rosiiskoi ahresii [Civil resistance during the informational warfare amid the armed Russian aggression]. In *Pravova polityka Ukrainy: Istoriia ta suchasnist* [Legal policy of Ukraine: History and modernity] [Proceedings of the Conference] (pp. 213–216). Zhytomyr Polytechnic State University. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/213.pdf> [in Ukrainian].
- Suspilne movlennia. (2023, July 19). *Radio postupovo zmishchuietsia v didzhytal — doslidzhennia "Spozhyvannia ta dovira do media"* [Radio is gradually shifting to digital — study "Media Consumption and Trust"]. <https://corp.suspilne.media/newsdetails/6537> [in Ukrainian].
- Suspilne Novyny. (2022, February 16). *Spetsefir do Dnia yednannia | Marafon Yednannia "#UARazom" | 2 chastyna* [Special broadcast for the Day of Unity Day | Unity Marathon "#UARazom" | 2nd part] [Video]. YouTube. <https://youtu.be/pr1rvrXLhHw> [in Ukrainian].
- Tymoshyk, M. (2021). *Ukrainska zhurnalistyka v diaspori: Velyka Brytaniia* [Ukrainian journalism in the diaspora: Great Britain] [Monograph]. Nasha kultura i nauka [in Ukrainian].
- U Khersoni "Ukrainske radio" pochalo movlennia na chastoti 100,6 FM ["Ukrainian Radio" Started Broadcasting on 100.6 FM Frequency in Kherson]. (2022, November 23). Detektor media. <https://stv.detektor.media/radio/read/7564/2022-11-23-u-khersoni-ukrainske-radio-pochalo-movlennia-na-chastoti-1006-fm/> [in Ukrainian].
- Ukrainian Radio. (n.d.). *Yak slukhaty* [How to listen]. <http://www.nrcu.gov.ua/maps> [in Ukrainian].
- Zhevelieva, I. S. (2021, July 8). Vykorystannia metodiv propahandy u hibrydnii viini Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy [The use of propaganda methods in the hybrid war of the Russian Federation against Ukraine]. In *Hibrydna viina: sutnist, vyklyky ta zahrozy* [Hybrid warfare: Essence, challenges, and threats] [Proceedings of the Conference] (pp. 132–138). National Academy of the Security Service of Ukraine. https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf [in Ukrainian].